

Rakenteellisen sosiaalityön tarkoitus ja muodot

Anneli Pohjola

Sosiaalialan foorumi / Sociopolis

13.10.2016

Sosiaalityön suunnanmuutos

- Sosiaalityön paradoksi:
 - suuntautuminen vahvasti yksilötyöhön aikana, jolloin asiakasmäärät kasvavat sekä ongelmat moninaistuvat, vaikeutuvat ja pitkittyvät, ja yhteiskunta muuttuu vaikeammin jäsennettäväksi
 - samaan aikaan riittämätön sosiaalityöntekijöiden ja myös muun henkilöstön määrä, jolloin kyetään vastaamaan vain akuutteihin tarpeisiin
 - taustalla postmoderni ja uusliberalistinen yksilöllistymisen ideologia – yksilölähtöisyys
 - yksilö- ja perhetyön tueksi rakenteellinen sosiaalityö – eivät vastakohtia
- Sosiaalityö on yhteiskunnallisesti sosiaalisen työalueen veturi ja kehittäjä
- Sosiaalisesti kestävä sosiaalityö – ei voi keskittyä yksinomaan yhteen st tehtäväalueeseen

Rakenteellisen st perusta

- Sosiaalisesti kestävästä haasteena muuttuvassa yhteiskunnassa:
 - toiminnan ja tehtävien jäsentäminen uudelleen, kun toimintaympäristö, palvelujärjestelmä ja kansalaisten avuntarpeet muuttuvat
- Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tukeminen
 - perusoikeudet, sosiaaliset oikeudet, subjektiiviset oikeudet
- Proaktiivinen mahdollisuuksien politiikan luominen kaikille
 - tasa-arvo, yhdenvertaisuus, universaalisuus, solidaarisuus, hyvinvointivastuu, palvelulupaus
- Sosiaalityön kivijalka on moraalissa ja vastuuetiikassa
- Sosiaalisten ongelmien yhteiskunnallinen asiantuntijuus
- Sosiaalityö on poliittista työtä
 - yhteisten asioiden edistäminen
- * Sosiaalityön maakunnallinen rooli ja näkyvyys sote-integraatiossa

Rakenteellinen sosiaalityö lakisääteistä 1

- Sosiaalihuoltolain 2015 tehtävä 1§:
 - 1) edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta;
 - 2) vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta;
 - 3) turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet;
 - 4) edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa;
 - 5) parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä em. tavoitteiden toteuttamiseksi.

Rakenteellinen sosiaalityö lakisääteistä 2

- Sosiaalihuoltolaki 2015: **Rakenteellinen sosiaalityö 7§**
- Rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan **tiedon välittymisestä** ja sosiaalihuollon **asiantuntemuksen hyödyntämisestä** hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.
- **Rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu:**
- 1) sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan **tiedon tuottaminen** asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista;
- 2) tavoitteelliset **toimet ja toimenpide-ehdotukset** sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä kunnan asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi;
- 3) sosiaalihuollon **asiantuntemuksen tuominen osaksi kunnan muiden toimialojen** suunnittelua sekä **yhteistyö** yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista **sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen.**

Sosiaalityön paikantaminen

- Huoltajasäätiö 1971 julkilausuma:
- ”sosiaalityöntekijöiden ensimmäinen tehtävä:
 - yhteiskunnallisen tasa-arvon ja solidaarisuuden edistämien ja rakenteisiin vaikuttaminen esim. osallistumalla suunnitteluun ja päätöksentekoon, tiedottamalla epäkohdista ja aktivoimalla kansalaisia.”
- Sosiaalityö on näköalapaikka: eriarvoisuuskysymykset, työttömyys, asunto-olot, päihteet, mielenterveys, maahanmuutto, huono-osaisuus, köyhyys, väkivalta, rikollisuus, turvattomuus ym.
- St on asiantuntijatyötä – mitä sanottavaa asiantuntijoilla on yhteiskuntapolitiikan eri toiminta-alueilla?
- Miten saada myös muut näkemään näköalapaikalta avautuvaa (vrt. marginaalit parvekkeena, Granfelt 1998)

Muutoksen pakko

- Rakenteellinen sosiaalityö sosiaalihuoltolakiin 2015
- Sote-uudistuksen valmistelu, maakuntapohjaisuus, valtion rahoitus
- Sosiaali- ja terveystalouden järjestelmän muutos, sote-integraatio, sosiaalisen asemoituminen
- Sosiaalityön radikaali muuttuminen toimintaympäristön muutoksessa
- Kysymys sosiaalityön perus- ja erikoisosaamisesta
- Lainsäädännön uudistuminen
- Toimeentulotuen siirtyminen Kelaan
- Tietoteknologiset palvelut, asiakastyön dokumentointi
- Palvelutarpeiden arviointi ja palveluiden kehittäminen
- Palveluiden järjestämispäätökset, hyvinvointikertomukset
- Asiakkaiden osallisuus, kehittäjäasiakkaat ja vaikuttaja-asiakkaat
- Asiakkaiden palvelusuunnittelu – suunnitelmallinen työ
- Tutkimusperustaisen sosiaalityön rakentaminen
- Tutkitut työmenetelmät, mitä on sosiaalityön tutkimustietoon perustuva ”käypä hoito”?
- Vaikuttavuusvaateet, tilivelvollisuus

Rakenteellisen st ydinalueet

- Tietotyö
- Strategiatyö
- Inklusiotyö
- Oikeudenmukaisuustyö

- Läpäisevänä lisäksi
 - sosiaalipoliittinen työ
 - johtamistyö

(Lähde: Pohjola 2011, teoksessa Pohjola & Särkelä: Sosiaalisesti kestävä kehitys. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto)

1. Tietotyö – tiedon tuottaminen ja välittäminen

- Tutkimusperustainen sosiaalityö
- Sosiaaliansalyttikon työ
 - tutkiva työ
 - tiedontuotanto
 - tutkimus
- Yhteiskuntakriitikon työ
 - yhteiskunnan omatunto, oikeudenmukaisuus, eriarvoisuuden vastainen työ
 - uudistamistarpeiden ja epäkohtien osoittaminen
 - vastapuhe
- Julkisuustyö
 - tiedon välittäminen
 - sosiaalinen raportointi
 - viestintä

2. Strateginen työ – sosiaalisen edistäminen

- Visioiva työ
 - mitä on tulevaisuuden sosiaalityö?
 - suunnittelutyö
 - ohjelmatyö
 - lainsäädäntöön vaikuttaminen
- Ennakoiva työ
 - ehkäisevä ja edistävä työ
 - sosiaalisten vaikutusten ennakointi ja arviointi (sve, sva)
- Kehittävä työ
 - ratkaisuvaihtoehtojen hakeminen, toisin toimiminen
 - tuotekehittely, palvelumuotoilu
 - yhteistyö
- Reformityö
 - uudet palvelut
 - uusien toimintatapojen rakentaminen
 - kumppanuusverkostot

3. Inklusiotyö – kansalaisia vaikuttamiseen kiinnittävä työ

- Yhteisötyö
 - toimintaympäristöissä toimiminen
 - vaikuttaminen yhteistyössä
 - ekologinen sosiaalityö
 - yhdyskuntatyö
- Osallisuustyö
 - osallisuuden mahdollistaminen vaikuttamiseen
 - kansalaisriihet, asiakaskahvilat, aluelautakunnat ym.
 - kehittäjäasiakkaat, vaikuttaja-asiakkaat
- Verkostoituva työ
 - solidaarisuusverkostojen rakentaminen

4 Oikeudenmukaisuustyö

- Eettinen työ
 - arvo- ja moraalikeskustelu
 - päätösten sosiaaliset seuraukset
 - asiakkaan oikeudet
 - perus- ja sosiaalisten oikeuksien seuranta
- Hyvinvointivastuu:
 - yhteiskunnan julkisten hyvinvointipalvelujen edistäminen
 - eri väestöryhmien hyvinvoinnin tasa-arvon nostaminen esille
 - palvelulupaus
 - elinolotiedon välittäminen

5 Rakenteellista st läpäisevät tehtävät

- Sosiaalipoliittinen työ:
 - yhteiskuntarakenteellinen näkemys ja toiminta
 - vaikuttaminen sosiaali- ja terveyspolitiikkaan
 - kunnallinen ja maakunnallinen politiikka – koulutus-, nuorisoe-linkeino-, aluerakenne-, työllisyys-, ym. Poliitiikat
 - kunnallisen sosiaalipolitiikan uusi odote?
- Johtamistyö:
 - toimintamahdollisuuksien turvaaminen
 - päätöksenteko
 - tieto-, muutos-, strateginen ym. johtaminen

Sosiaalityön uusi konsepti

- Uudenlainen rakenteellinen sosiaalityö
- Tiedon tuottaminen ja tiedon välittäminen
- Sosiaalityö uusiin politiikkakonsepteihin mukaan – ajassa mukana
- Rajojen ylittäminen muiden ammattilaisten kanssa – sosiaaliseen vaikuttavat usein muut hallinnonalat
- Toiminta jatkossa sekä kuntapolitiikan että maakuntapolitiikan tasoilla
- Kunnissa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä kaikki kunnan toiminnot sotea lukuun ottamatta
- palvelulupaus? sosiaalityön kannalta?
- Jakaminen ja tukeminen – yhteisellä asialla, yhteistyön uudet tasot
- Lobbaaminen, vaikuttaminen
- Median ja uuden median käyttö - imagotyö
- Paikalliset, seudulliset vaikuttajaverkostot yhteiskunnalliseen toimintaan – yhteisenä tiimivastuuna, sosiaalityö veturina?
- Kumppanuusverkostot – yhdessä tekeminen

Rakenteellisen sosiaalityön konkretia

- Sote järjestämissuunnitelmat, -sopimukset ja –päätökset – sosiaalityö mukana
- Hyvinvointistrategiat ja –ohjelmat – sosiaalinen hyvinvointi
- Hyvinvointisuunnitelmat ja –kertomukset
- Ehkäisevän ja edistävän työn uudet painotukset
- Reaktiivisuudesta proaktiivisuuteen
- Suunnitelmallisen työn uusi tuleminen
- Yksi yhteinen palvelusuunnitelma?
- Sosiaalityön funktioiden tarkistaminen – ehkäisevä työ, varhainen tuki, kuntouttava sosiaalityö, yhteisötyö, rakenteellinen sosiaalityö
- Sosiaalinen raportointitehtävä
- Budjettikamppailut sosiaalityön toteuttamisessa
- Sote-integraatio uudistaa sosiaalityön
- Uusi lainsäädäntö – uudet velvoitteet rakenteelliseen sosiaalityöhön

Rakenteet eivät pure!

Suurten rakenteiden lisäksi myös pieniä rakenteita

Lapin liiton johtosanoin ilmaistuna: Tehemmä pois!